

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РЕЛІГІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВИЩИЙ ДУХОВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД «ТАВРІЙСЬКИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ ІНСТИТУТ»**

Кафедра богослов'я

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Новий Завіт»**

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Спеціальність – 041 Богослов'я
Галузь знань – 04 Богослов'я

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 04 жовтня 2019 р.

Херсон 2019

1. Дані про розробника дисципліни

Прізвище, ім'я, по батькові викладача	Городецький Микола Олександрович (магістр)
Контактний телефон	095 42 64 743
E-mail	hor74@gmail.com
Розклад занять	За розкладом
Консультації	За розкладом

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 18	Галузь знань 04 Богослов'я	Нормативна	
Загальна кількість годин 540 – д.в. 270 – з.в.	Спеціальність 041 Богослов'я	Рік підготовки	
	Освітня програма Бакалавр богослов'я. Християнське керівництво	3-й, 4-й	3-й, 4-й
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 6 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	180	36
		Семінарські	
		90	36
		Самостійна робота	
		270	198
		Вид контролю: залік, іспит	

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є вивчення світу Нового Завіту (іудейської та греко-римської історії), основних літературних рис, богословської значущості 4-х Євангелій, Дій Святих Апостолів, Послань Апостолів та Книги Одкровення, а також походження канону Нового Завіту. Керівництвом для лекцій, дискусій та вимог є важливість проповіді, навчання і християнського життя. Буде зроблено огляд окремих основних проблем, які розглядаються при поглибленому вивченні Нового Завіту.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

1. Розуміти культуру і релігію Стародавнього Близького Сходу в період часу між завершенням Старого Завіту і початком ери Нового Завіту, з особливим ухилом на єврейську релігійну культуру, яка вплинула на розвиток ранньої християнської церкви.
2. Розуміти культурну і релігійну обстановку, в якій були написані книги Нового Завіту.
3. Знати авторство і зміст книг Нового Завіту.
4. Оцінювати проблеми, які виникають при дослідженні книг Нового Завіту.
5. Вміти визначати і обговорювати теорії сучасних критиків Нового Завіту, з тією метою, щоб вступати з ними в прямий, або непрямий діалог, для захисту недоторканності Біблійного тексту та авторства першого століття.
6. Розуміти як застосовувати в нашому сучасному житті витлумачені умовиводи, виведені з вивчення поведінки ранніх християн в їх світі.
7. Розвивати більш глибоку присвяченість виконанню Божої волі, залучаючись до християнського служіння.

Інтегральна компетентність	Здатність використовувати отримані знання, уміння й навички для власного особистісного зростання та ефективного служіння
Загальні компетенції	<ul style="list-style-type: none"> • здатність використовувати основи знань з дисципліни в процесі духовно-морального розвитку; • володіти пошуково-інформаційними та науково-пізнавальними навичками; • здатність застосовувати отримані знання для вирішення професійних завдань; • здатністю актуалізувати уявлення в області протестантського богослов'я і духовно-моральної культури для різних аудиторій
Спеціальні (фахові, предметні) компетенції	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні терміни і поняття дисципліни; • священних письменників кожної книги; • час, місце, мету написання книги; зміст книги; • основних отців і вчителів Церкви, які залишили свої праці, посвячені вивчанню та тлумаченню змісту Священного Писання Нового Завіту. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здійснити детальний екзегетичний аналіз змісту текстів священних книг Нового Завіту; • виокремлювати методологічну специфіку та ідейно-концептуальний каркас усіх напрямів алегоричного й духовного змісту євангельських текстів та апостольських послань; • аналізувати тексти Священного Писання у філософському дискурсі.

4. Міждисциплінарні зв'язки:

Курс “Новий Завіт” є дисципліною, в якій насамперед ідеться про текст Священного Писання, його історію, формування і тлумачення. Зважаючи на те, що всі богословські дисципліни ґрунтуються на словах Священного Писання як Старого, так і Нового Завіту, тому сам предмет “Новий Завіт” безпосередньо пов'язаний зі всіма богословськими дисциплінами, а водночас певною мірою і з релігієзнавчими та філософськими.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- 1) Чотири Євангелія;
- 2) Книга Дії святих Апостолів;
- 3) Послання апостола Павла;
- 4) Соборні послання;
- 5) Книга Одкровення апостола Йоана Богослова або Апокаліпсис.

5. Програма навчальної дисципліни “Новий Завіт”

Змістовий модуль 1: Чотири Євангелія

Тема 1. Вступ. Структура Нового Завіту. Історичний фон Нового Завіту

Загальне поняття про книги Нового Завіту. Історичний фон Нового Завіту. Партії іудаїзму.

Тема 2. Дослідження Євангелій

Тексти. Деміфологізація. Пошук Історичного Ісуса. Синоптична проблема. Канон Нового та Старого Завітів. Літературний жанр. Датування

Тема 3. Євангелія від Матея

Автор. Генеалогія та Різдво (1 гл.). Мудреці та Ірод (2 гл.). Йоан Хреститель та Хрещення Ісуса (3 гл.). Спокуси Ісуса (4 гл.). План Євангелія. Центральна тема. Портрет Ісуса (5-7 гл.).

Бути учнем (8:18-22). Утихомиріння бурі (8:23-27). 12 апостолів (10 гл.). Посольство від Йоана Хрестителя (11:1-15). Спир про суботу (12:1-8). Притчі Ісуса (13 гл.). Перше помноження хлібів (14:13-21). Ісус та фарисеї (15:1-20). Преображення (17:1-8). Короткий огляд гл. 18–23.

Тема 4. Матея 24-25 гл. (Малий Апокаліпсис)

Сучасні погляди на проблему. Антихрист. Структура. Тлумачення 24-25 гл.

Тема 5. Матея 26-28

Пасха. Страждання, смерть, Воскресіння. Ісус з учнями.

Тема 6. Євангелія від Марка

Огляд гл. 1. Зцілення розслабленого (2:1-12). Оздоровлення сухорукого (3:1-12). Родичі Ісуса (3:31-35). Приборкання бурі на морі (4:35-41). Одержимий бісами (5:1-20). Смерть Йоана Хрестителя (6:14-29). Ісус іде морем (6:45-56). Ісус і хананеянка (7:24-30). Визнання Петра (8:27-30). Портрет Ісуса. Центральна тема (8:31-33). Сповідання римського сотника (15:39). Епілог (16:9-20).

Тема 7. Євангелія від Йоана

Тема (20:30-31). Ціль. Портрет Ісуса. План. Пролог (1:1-18). Частина 1 (1:19–12:19). Свідчення Йоана Хрестителя про Ісуса (1:19-34). Перше чудо (2:1-12). Ісус виганяє торговців з храму (2:13-25). Ісус та Никодим (3 гл.). Ісус та самарянка (4:1-42). Оздоровлення при Витесді (5:1-15). Помноження хлібів (6:1-15). Свято Кучок в Єрусалимі (7:1-13). Ісус та жінка (8:1-11). Зцілення сліпого (9:1-41). Ісус – добрий пастир (10:1-21). Воскресіння Лараря (11:1-44). Інверсія (12:20-50). Частина 2 (13:1–17:28). Обмивання ніг (13:1-20). Обіцянка про Святого Духа (14:15-31). Виноградна лоза (15 гл.). Святий Дух (16:1-16). Молитва (17 гл.). Заключення (18-21 гл.).

Тема 8. Євангелія від Луки

Ранні Кодекси. Автор. Внутрішні та зовнішні свідчення. Дата. План. Богословські акценти. Теми уривків з дитинства (1-2 гл.). Назарет. Проповідь Йоана Хрестителя (3:1-20). Портрет Ісуса. Проповідь в Назареті (4:16-30). Покликання учнів (5:1-11). 6 глава. Наїн (7:11-17). Притчі (8:1-21). Буря, біси, зцілення та воскресіння дочки Яіра (8:22-56). Ісус і діти (9:46-48). Подорож в Єрусалим (9:51-62). Марія та Марфа (10:38-42). Звана вечеря (14:1-24). Притчі про загублених (15 гл.). Багаті та бідні (16 гл.). Оздоровлення 10 прокажених (17:11-19). Фарисей та митар (18:9-14). Доля Єрусалиму (17:22-37, 19:41-44, 21:20-24, 23:26-32). Остання Вечеря (22:1-23). Смерть та похорон (23:44-56). Воскресіння (24 гл.).

Змістовий модуль 2: Дії Святих Апостолів

Тема 9. Різні погляди на Книгу. Структура. Теми. Ціль

Місіонерська перспектива. Греко-римська історіографія. Дії Святого Духа. Теми. Цілі. Паралелі між Петром та Павлом.

Тема 10. Вознесіння Господнє. П'ятидесятниця

Останні настанови Ісуса апостолам. Вознесіння. Обрання Матія. П'ятидесятниця. Перша проповідь Петра.

Тема 11. Первісна Церква

Зцілення хромого. Суд Синедріону. Молитва апостолів. Внутрішнє життя первісної церкви. Доля Ананії та Сапфіри. Друге ув'язнення апостолів, та чудесне звільнення. Стефан. Проповідь Филипа у Самарії. Петро та Іоан у Самарії. Филип та євнух.

Тема 12. Церква поза Єрусалимом

Навернення Савла. Петро в Лідді. Петро та Корнілій. Церква в Антіохії.

Тема 13. Перша місіонерська подорож апостола Павла

Павло та Варнава на Кіпрі. Подорож до Пергії та Антіохії Пісідійської. Апостоли в Іконії, Лістрі та Дербі. Собор в Єрусалимі.

Тема 14. Друга місіонерська подорож апостола Павла

Павло у Лістрі, Дербі та Троаді. Темничний сторож. Павло у Солуні та Верії. Проповідь в Атонах. Апостол у Коринфі.

Тема 15. Третя місіонерська подорож апостола Павла

Павло у Ефесі. Подорож до Македонії та Греції. Апостол у Троаді. Подорож до Меліту. Прощання з ефеськими пресвітерами. Подорож до Кесарії. Подорож до Єрусалима. Ув'язнення Павла.

Тема 16. Апостол Павло в ув'язненні

Звернення до народу. Допит. Явлення Ісуса Христа Павлові. Павло в Кесарії. Павло перед судом Феста та Агрипи.

Тема 17. Подорож апостола Павла до Риму

В дорозі до Риму. Буря. На Мальті. Прибуття до Риму. Павло у Римі.

Змістовий модуль 3. Послання ап. Павла

Тема 18. Герменевтика послань

Природа послань

Тема 19. Апостол Павло та його послання

Природа послань. Біографія Павла. Важливість Дамаску.

Тема 20. Послання апостола Павла до Римлян

Вступ. Як формується світогляд людини. Церква в Римі. Теми. Розділи. Коротки огляд деяких тем.

Тема 21. Послання апостола Павла до Галатів

Церква в Галатії. Час і причина написання. Віровідступність галатів. Гідність служіння Павла. Павло та Петро в Антіохії. Закон та благодать. Християнська свобода та любов.

Тема 22. Перше послання апостола Павла до Коринтян

Ціль. Теми. Короткий огляд гл. 1-6. Відповідь Павла на різні питання: щодо одружених, щодо неодружених, щодо ідоложертовного, щодо поведінки чоловіків та жінок, щодо Причастя, щодо духовності. Жінки у церкві. Про воскресіння. Закінчення.

Тема 23. Друге послання апостола Павла до Коринтян

Місце, час і причина написання. Огляд змісту послання.

Тема 24. Послання апостола Павла до Ефесян

Новий погляд на Павла. Церква в Ефесі. Місце, час і причина написання послання. 1 глава. Взаємовідносини євреїв та язичників. Тайна.

Тема 25. Послання до Колосян

Церква у Колосах. Місце, час і причина написання послання. Огляд змісту та тем послання.

Тема 26. Послання апостола Павла до Филип'ян

Церква у Филипах. Місце, час та причина написання. Огляд змісту та тем послання.

Тема 27. Послання апостола Павла до Солун'ян

Місце, час і причина написання послання. Огляд змісту послання.

Тема 28. Пастирські послання апостола Павла (до Тимотея, до Тита, до Филимона)

Значення послань. Адресати. Основні теми.

Тема 29. Послання до Євреїв

Авторство. Структура. Основні теми.

Змістовий модуль 4. Соборні послання

Тема 30. Послання апостола Якова

Автор. Акценти. Структура. Основні теми.

Тема 31. Послання апостола Петра та Послання Юди

Автор. Місце, час і мета написання. Огляд змісту.

Тема 32. Послання апостола Йоанна Богослова

Автор. Місце, час і причина написання послань. Огляд змісту

Змістовий модуль 5. Книга Одкровення ап. Йоана Богослова (Апокаліпсис)

Тема 33. Природа Апокаліпсисів

Жанр. Ознаки

Тема 34. Вступ до книги Одкровення

Структура книги Одкровення. Час і причини написання. Зміст книги.

Тема 35. Послання Семи церквам

Структура. Зміст послань

Тема 36. Перший етап видінь

Видіння небесного Престолу й Агнця. Зняття печатей з книги

Тема 37. Другий етап видінь

Божі обранці. Сім ангелів. Два свідки. Видіння небесного Храму

Тема 38. Третій етап видінь

Жінка та дракон. Два звіра. Жнива.

Тема 39. Четвертий етап видінь

Ангели з сьома карами. Блудниця і звір. Загибель Вавилону. Вірний і Правдивий на білому коні.

Тема 40. П'ятий етап видінь

Ув'язнення дракона. Тисячолітнє царство. Останній Суд. Новий Єрусалим. Заклучна частина.

6. Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин д.ф.н.	Кількість годин з.ф.н.
1	Вступ до курсу. Загальне поняття про книги Нового Завіту	2	1
2	Історичний фон Нового Завіту. Міжзавітній період	2	1
3	Імперія Олександра Великого та Римська Імперія	2	-
4	Партії іудаїзму	2	-
5	Дослідження Євангелій. Деміфологізація. Семінар Ісуса	2	2
6	Синоптична проблема	2	-
7	Датування. Канони Нового та Старого Завіту	2	-
8	Літературний жанр Євангелій	2	-
9	Євангелія від Матея. Автор. Генеалогія. Різдво	2	1
10	Мудреці та Ірод. Хрещення Ісуса. Спокуси Ісуса	2	1
11	План Євангелія. Центральна тема. Портрет Ісуса	2	1
12	Бути учнем. Утихомиренья бурі. 12 апостолів. Посли від Йоана	2	1
13	Спір про суботу. Притчі Ісуса (13 гл.)	2	-
14	Помноження хлібів. Ісус та фарисеї. Преображення	2	-
15	Короткий огляд глав 18-23	2	-

16	Малий Апокаліпсис (24 гл.). Сучасні погляди. Антихрист	2	1
17	Структура гл. 24. Тлумачення	2	1
18	Тлумачення гл. 25	2	-
19	Матея 26-28. Страждання, смерть та Воскресіння	2	-
20	Євангелія від Марка. Глава 1. Глава 2	2	1
21	Глави 3-4: оздоровлення сухорукого. Родичі Ісуса. Шторм	2	1
22	Одержимий бісами. Смерть Йоана Хрестителя. Ісус іде морем	2	-
23	Ісус та хананейка. Визнання Петра. Потрет Ісуса. Тема	2	-
24	Огляд гл. 9-11 від Марка	2	-
25	Огляд гл. 12-16 (Мк). Епілог (16:9-20)	2	-
26	Євангелія від Йоана. Тема. Ціль. Портрет Ісуса. План. Пролог	2	1
27	Свідчення Йоана Хрестителя. Перше чудо. Храм	2	1
28	Ісус та Никодим. Ісус та самарянка	2	1
29	Оздоровлення в Витесді. Помноження хлібів. Свято кучок	2	1
30	Ісус та жінка. Зцілення сліпого. Ісус – добрий пастир	2	-
31	Воскресіння Лазаря. Гл. 12. Гл. 13 – обмивання ніг. Гл. 14	2	-
32	Виноградна Лоза. Святий Дух. Молитва. Заключення	2	-
33	Євангелія від Луки. Ранні кодекси. Автор. Свідотцтва. Дата	2	1
34	План. Богословські акценти. Теми уривків з дитинства	2	-
35	Назарет. Проповідь Йоана Хрестителя. Портрет Ісуса.	2	-
36	Проповідь в Назареті. Покликання учнів. 6 гл. Наїн	2	1
37	Притчі (8:1-21). Гл. 8:22-56. Ісус та діти. Подорож в Єрусалим	2	-
38	Марія та Марфа. Вечеря. Притчі про загублених. Багаті та бідні	2	-
39	Доля Єрусалиму (17:22-37; 19:41-44; 21:20-24; 23:26-32)	2	-
40	Остання вечеря. Смерть та похорон. Воскресіння	2	-
41	Дії Апостолів. Різні погляди на книгу. Структура. Теми	2	-
42	Дії Святого Духа. Цілі. Паралелі між Петром та Павлом	2	-
43	Вознесіння Господнє. П'ятидесятниця	2	-
44	Первісна Церква	2	-
45	Церква поза Єрусалимом	2	-
46	Перша місіонерська подорож апостола Павла	2	-
47	Друга місіонерська подорож апостола Павла	2	-
48	Третя місіонерська подорож апостола Павла	2	-
49	Апостол Павло в ув'язненні	2	-
50	Подорож апостола Павла до Риму	2	-
51	Герменевтика Послань	2	1
52	Апостол Павло та його послання	2	1
53	Послання до Римлян. Н. Т. Райт. Як формується наш світогляд	2	2
54	Церква в Римі. Суть послання. Розділи	2	-
55	Огляд деяких тем. Вірність Бога	2	-
56	Огляд деяких тем	2	-
57	Послання апостола Павла до Галатів	2	-
58	Перше послання до Коринтян. Ціль. Теми. Структура	2	1
59	Вступ (1:1-9). Проблема розколів (1:10-4:21)	2	-
60	Про поведінку в шлюбі і незайманих	2	1

61	Про ідоложертовне	2	-
62	Про поведінку жінок та чоловіків. Про причастя	2	1
63	Про духовні дари	2	1
64	Про поведінку жінок у церкві. Про воскресіння	2	-
65	Друге послання до Коринтян	2	-
66	Послання до Ефесян. Павло та іудаїзм. 1:3-14	2	1
67	Взаємовідносини євреїв та християн	2	1
68	Послання до Колосян	2	-
69	Послання апостола Павла до Филип'ян. План. Теми. Дата	2	-
70	Огляд послання до Филип'ян	2	-
71	Послання до Солун'ян. Основні теми	2	-
72	Перше послання до Тимотея	2	2
73	Друге послання до Тимотея	2	-
74	Послання до Тита та Филимона	2	-
75	Послання до Євреїв. Адресат. Причини написання	2	-
76	Структура послання до Євреїв. Зміст	2	-
77	Послання апостола Якова. Автор. Адресат. Характер послання	2	1
78	Теми послання Якова	2	1
79	Перше послання апостола Петра	2	-
80	Друге послання апостола Петра	2	-
81	Послання апостола Юди	2	-
82	Послання апостола Йоана Богослова	2	-
83	Природа Апокаліпсисів.	2	2
84	Вступ до книги Одкровення. Структура. Різні погляди	2	2
85	Вступ (1 гл). Послання Семи церквам (2-3 гл.)	2	-
86	Перший етап видінь	2	-
87	Другий етап видінь	2	-
88	Третій етап видінь	2	-
89	Четвертий етап видінь	2	-
90	П'ятий етап видінь	2	-

7. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин д.ф.н.	Кількість годин з.ф.н.
1	Період Маккавейського правління	2	-
2	Політичне життя новозавітного періоду	2	-
3	Культурне та релігійне середовище палестинського іудаїзму	4	-
4	Месіанські ідеї іудаїзму в новозавітній період	2	-
5	Текстологія Нового Завіту	4	-
6	Історико-критичний аналіз	2	-
7	Проблема синоптичних Євангелій	4	4
8	Формування канону Нового Завіту	2	-
9	Апокрифічна література новозавітного часу	2	-
10	Нагорна проповідь як основа духовно-етичного вчення християнства	2	-
11	Притчі Ісуса Христа	2	-
12	Особливості тексту Євангелія від Йоана	2	-
13	Проблеми критики тексту Євангелія від Йоана	2	-

14	Дії Святих апостолів	2	2
15	Дії Святих апостолів	2	2
16	Перша церква	2	2
17	Перше гоніння на церкву	2	-
18	Апостольська діяльність	2	-
19	Особистість апостола Павла	2	2
20	Навернення Савла	2	-
21	Місіонерська діяльність церкви	2	-
22	Апостольський Собор	2	2
23	Апостол Павло та його послання	2	-
24	Послання до Римлян	2	2
25	Хрещення у 6–7 гл. Римлян	2	-
26	Проблема Ізраїля у 9–11 гл. Римлян	2	-
27	Послання до Галатів	2	2
28	Розлучення та повторний шлюб у послання до Коринтян	4	2
29	Духовні дари в церкві	2	2
30	Служіння жінок у церкві	2	2
31	Друге послання до Коринтян	2	-
32	Послання до Ефесян та Колосян	2	2
33	Послання до Филипіян	2	2
34	Послання до Солунян	2	-
35	Пастирські послання апостола Павла	2	2
36	Послання до Євреїв	2	-
37	Соборне послання апостола Якова	2	2
38	Соборні послання апостола Петра та Іуди	2	-
39	Соборні послання апостола Йоана	2	-
40	Апокаліпсис Йоана	4	4

8. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин д.ф.н.	Кількість годин з.ф.н.
1	Вступ. Історичний фон Нового Завіту	18	6
2	Дослідження Євангелій	24	8
3	Євангелія від Матея 1–23 гл.	18	10
4	Матея 24–25 гл. (Малий Апокаліпсис)	6	4
5	Матея 26–28 гл.	2	2
6	Євангелія від Марка	12	10
7	Євангелія від Йоана	18	12
8	Євангелія від Луки	18	12
9	Різні погляди на Дії. Структура. Теми. Ціль	6	4
10	Вознесіння Господнє. П'ятидесятниця	4	4
11	Первісна Церква	4	4
12	Церква поза Єрусалимом	4	4
13	Перша місіонерська подорож апостола Павла	4	4
14	Друга місіонерська подорож апостола Павла	4	4
15	Третя місіонерська подорож апостола Павла	4	4
16	Апостол Павло в ув'язненні	4	4
17	Подорож апостола Павла до Риму	4	4
18	Герменевтика послань	2	2

19	Апостол Павло та його послання	4	6
20	Послання апостола Павла до Римлян	10	10
21	Послання апостола Павла до Галатів	8	6
22	Послання апостола Павла до Коринтян	18	10
23	Друге послання апостола Павла до Коринтян	6	4
24	Послання апостола Павла до Ефесян	4	4
25	Послання до Колосян	4	4
26	Послання апостола Павла до Филипіян	6	4
27	Послання апостола Павла до Солунян	4	4
28	Послання апостола Павла до Тимотея, Тита та Филимона	8	6
29	Послання до Євреїв	6	8
30	Послання апостола Якова	6	4
31	Послання апостола Петра та Послання Юди	6	4
32	Послання апостола Йоана Богослова	6	4
33	Природа Апокаліпсисів	2	2
34	Вступ до книги Одкровення. Структура	4	4
35	Послання Семи церквам	2	2
36	Перший етап видінь	2	2
37	Другий етап видінь	2	2
38	Третій етап видінь	2	2
39	Четвертий етап видінь	2	2
40	П'ятий етап видінь	2	2

9. Вимоги викладача

При вивченні дисципліни «Систематичне богослов'я» необхідно спиратися на конспект лекцій та рекомендовану основну та допоміжну літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії.

Від студента очікується:

- регулярне відвідування занять (відвідування контрольних заходів є обов'язковим);
- явка на заняття без запізнення;
- систематичне засвоєння навчального матеріалу;
- активна робота під час практичних та семінарських занять, участь в обговоренні дискусійних питань.
- своєчасне звітування про результати самостійної та індивідуальної роботи
- відпрацювання пропущених семінарських та практичних занять.

Дотримання норм академічної доброчесності є загальною вимогою для студентів ТХІ. Згідно з «Положенням про академічну доброчесність», в Таврійському християнському інституті категорично заборонено списування і плагіат. У разі виявлення факту порушення студент отримує незадовільну оцінку і повинен повторно скласти екзамен або виконати завдання. При повторних порушеннях, беручи до уваги моральний аспект проблеми, до студента можуть бути застосовані дисциплінарні заходи.

10. Студенти з особливими потребами

Студенти, що претендують на врахування їхніх особливих навчальних потреб, повинні заздалегідь повідомити про це секретаря навчального відділу, надавши відповідну медичну документацію.

11. Види контролю і система нарахування балів

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий семестровий форми контролю. Також передбачено контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться в формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів та обговорення навчальних питань на семінарських заняттях, а також у формі оцінювання виконання практичних робіт та індивідуальних завдань.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі **заліку** (7-й семестр) та **усного екзамену** (5-й та 6-й семестри). Залік виставляється за поточною успішністю (кількістю накопичених за семестр балів) на останньому занятті. Екзамен проводиться під час екзаменаційної сесії; термін можна дізнатися з графіку навчального процесу. Обсяг навчального матеріалу, який виноситься на екзамен, відповідає робочій програмі дисципліни (див. пункт 4).

Умови допуску до екзамену. Для допуску до семестрового екзамену студент має виконати всі практичні роботи і набрати за семестр не менше 20 балів з 50 максимально можливих.

12. Види контролю і система накопичення балів (д.ф.н.)

	Види контрольного заходу	Кількість контрольн. заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Виступ на семінарському занятті	40	0-1	0-40
2	Участь у дискусії на семінарському занятті	40	0-0,25	0-10
3	Письмова робота №1	1	6	0-6
3	Письмова робота №2	1	8	0-8
4	Залік	2	0-8	0-16
5	Іспит	1	0-20	0-20
	Разом			100

13. Види контролю і система накопичення балів (з.ф.н.)

	Види контрольного заходу	Кількість контрольн. заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Виступ на семінарському занятті	16	0-2	0-32
2	Участь у дискусії на семінарському занятті	16	0-0,5	0-8
3	Письмова робота №1	1	10	0-10
3	Письмова робота №2	1	10	0-10
4	Залік	2	0-10	0-20
5	Іспит	1	0-20	0-20
	Разом			100

14. Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою Інституту	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	

C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

15. Плани семінарських занять

Семінар 7

Тема: Проблема синоптичних Євангелій (4 год.)

План

1. Сутність синоптичної проблеми
2. Історичний огляд та запропоновані рішення
3. Теорія письмових джерел Єв. Від Марка
4. Теорія Q
5. Подібності та відмінності в синоптичних Євангеліях
6. Фактори в пошуках рішення синоптичної проблеми

Література:

Основна:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 1.* – М.: ББИ, 2007. – 450 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
4. *Иисус и Евангелия. Словарь* / под ред. Д. Грина, С. Макнайта, Г. Маршалла. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2003. – 828 с.
5. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.

Додаткова:

1. Каравидопулос И. *Введение в Новый Завет* / И. Каравидопулос. – М.: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2010. – 366 с.
2. Ролофф Ю. *Введение в Новый Завет* / Ю. Ролофф. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011. – 227 с.
3. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.
4. Черський Я. *Вступ до книг Нового Завіту.* – Львів: Видавництво ЛБА, 1997. – 108 с.

Семінар 14

Тема: Дії Святих апостолів (2 год.)

План

1. Характеристика книги
2. Історичність книги
3. Місце написання

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование к Деяниям Святых Апостолов.* – USA: ВСБ, 1982. – 216 с.
2. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.

3. Риз Г. Л. *Аналитический и толковый комментарий книги Деяний*. – Минск: Пикорп, 1996. – 956 с.
4. Фи Г. Д. *Как читать Библию и видеть всю ее ценность* / Г. Д. Фи, Д. К. Стюарт. – СПб.: Логос, 1993. – 216 с.

Додаткова:

1. Гандри Р. *Обзор Нового Завета*. – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
2. Гатри Д. *Введение в Новый Завет*. – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
3. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета*. – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Семинар 15

Тема Дії Святих апостолів (2 год.)

План

1. Ціль книги
2. Адресат книги

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование к Деяниям Святых Апостолов*. – USA: ВСБ, 1982. – 216 с.
2. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
3. Риз Г. Л. *Аналитический и толковый комментарий книги Деяний*. – Минск: Пикорп, 1996. – 956 с.
4. Фи Г. Д. *Как читать Библию и видеть всю ее ценность* / Г. Д. Фи, Д. К. Стюарт. – СПб.: Логос, 1993. – 216 с.

Додаткова:

1. Гандри Р. *Обзор Нового Завета*. – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
2. Гатри, Дональд. *Введение в Новый Завет*. – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
3. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета*. – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Семинар 16

Тема: Перша церква (2 год.)

План

1. Життя першої церкви
2. Проблеми та їх вирішення

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование к Деяниям Святых Апостолов*. – USA: ВСБ, 1982. – 216 с.
2. Райт Н. Т. *Деяния Апостолов: популярный комментарий*. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 389 с.
3. Риз Г. Л. *Аналитический и толковый комментарий книги Деяний*. – Минск: Пикорп, 1996. – 956 с.
4. Фи Г. Д. *Как читать Библию и видеть всю ее ценность* / Г. Д. Фи, Д. К. Стюарт. – СПб.: Логос, 1993. – 216 с.

Додаткова:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 1*. – М.: ББИ, 2007. – 450 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета*. – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета*. – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Семинар 19

Тема: Особистість апостола Павла (2 год.)

План

1. Біографія Павла
2. Освіта та іудейська ідентичність Павла

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование к Деяниям Святых Апостолов.* – USA: ВСБ, 1982. – 216 с.
2. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
3. Лозе Э. *Павел: биография.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 364 с.
4. Макрей Дж. *Жизнь и учение апостола Павла.* – Черкассы: Коллоквиум, 2009. – 534 с.
5. Риз Г. Л. *Аналитический и толковый комментарий книги Деяний.* – Минск: Пикорп, 1996. – 956 с.

Додаткова:

6. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
7. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета / П. Покорны, У. Геккель* – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
8. Райт Н. Т. *Деяния Апостолов: популярный комментарий.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 389 с.
9. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Семінар 22

Тема: Апостольський Собор (2 год.)

План

1. Причини зібрання Собору
2. Рішення Собору
3. Вплив рішення Собору

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование к Деяниям Святых Апостолов.* – USA: ВСБ, 1982. – 216 с.
2. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 1.* – М.: ББИ, 2007. – 450 с.
3. Райт Н. Т. *Деяния Апостолов: популярный комментарий.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 389 с.
4. Риз, Г. Л. *Аналитический и толковый комментарий книги Деяний.* – Минск: Пикорп, 1996. – 956 с.
5. Фабрис Р. *Павел. Апостол народов / Р. Фабрис.* – М.: Паолине, 2008. – 416 с.

Додаткова:

1. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
2. Лозе Э. *Павел: биография.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 364 с.
3. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Семінар 24

Тема: Послання до Римлян (2 год.)

План

1. Римська церква
2. Причини написання
3. Основні теми послання

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование Послания к Римлянам / У. Баркли.* – USA: ВСБ, 1980. – 255 с.
2. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
3. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета / П. Покорны, У. Геккель* – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.

4. Райт Н. Т. *Павел. Послание к Римлянам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009. – 253 с.
5. Риз, Г. Л. *Критический и экзегетический комментарий к книге апостола Павла Послание к Римлянам.* – М.: Духовная Академия апостола Павла, 2004. – 646 с.

Додаткова:

1. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
2. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
3. Грейтхауз У. М. *Послание к римлянам: комментарии вестлианской традиции: в 2-х т. / У. Грейтхауз, Дж. Лайонс.* – СПб.: Вера и Святость, 2008. – 416 с. (Т.1) 394 с. (Т.2)
4. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Семинар 27

Тема: Послання до Галатів (2 год.)

План

1. Північно- та південно-галатійські теорії написання послань
2. Дата написання послання в контексті книги Дії апостолів
3. Основні теми

Література:

Основна:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
4. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета / П. Покорны, У. Геккель* – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
5. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование Посланий к Галатам, Ефессянам / У. Баркли.* – USA: ВСБ, 1986. – 186 с.
2. Райт Н. Т. *Павел. Послания к Галатам и Фессалоникийцам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 180 с.
3. Стотт Дж.Р.У. *Послание к Галатам / Дж.Р.У. Стотт.* – СПб.: Мирт, 1995. – 232 с.

Семинар 28

Тема: Розлучення та повторний шлюб у 1-му послання до Коринтян (4 год.)

План

1. Аналіз 7 гл. 1-го послання до Коринтян
2. Порівняння з іншими текстами Нового Завіту
3. Сучасний стан проблеми

Література:

Основна:

1. *Иисус и Евангелия. Словарь* / под ред. Д. Грина, С. Макнайта, Г. Маршалла. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2003. – 828 с.
2. Сандерс Э. П. *Иисус в контексте иудаизма.* – М.: Мысль, 2012. – 610 с.
3. *Словарь Нового Завета. Том 2. Мир Нового Завета* / ред.: К. Эванс, М. Ральф, Р. Даниэль. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 986 с.
4. Тисельтон Э. *1 Коринфянам.* – Черкассы: Коллоквиум, 2017. – 680 с.
5. Хейз Р. *Этика Нового Завета.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – 712 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование послания к Коринфянам* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1981. – 295 с.
2. Джонс Дж. *Брак, развод и повторный брак в свете Божьей сущности и разума Христа* / Джерри Джонс. – К.: Книгоноша, 2019. – 296 с.
3. Инстоун-Брюер Д. *Развод и повторный брак в Библии* / Д. Инстоун-Брюер. – Черкасы: Коллоквиум, 2016. – 446 с.

Семінар 29

Тема: Духовні дари в церкві (2 год.)

План

1. Сучасні погляди на духовні дари
2. Аналіз 12 та 14 гл. 1-го послання до Коринтян
3. Місце 13 гл. у темі духовних дарів

Література:

Основна:

1. Баркли У. *Толкование послания к Коринфянам* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1981. – 295 с.
2. *Словарь Нового Завета. Том 2. Мир Нового Завета* / ред.: К. Эванс, М. Ральф, Р. Даниэль. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 986 с.
3. Тисельтон Э. *1 Коринфянам*. – Черкасы: Коллоквиум, 2017. – 680 с.
4. Томас Р.Л. *О дарах духовных. Систематическое изучение 1 Коринфянам 12-14* / Р.Л. Томас. – США: Издательство “Благодать”, 2006. – 458 с.

Додаткова:

1. Линкольн Ч.В. *Первое послание к Коринфянам* / Ч.В. Линкольн. – Донецк: ОБФ “Восточное-Европейская Миссия”, 2010. – 296 с.
2. Райт Н. Т. *Павел. Послания к Коринфянам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 440 с.

Семінар 30

Тема: Служіння жінок у церкві (2 год.)

1. Сучасні погляди на служіння жінок в церкві
2. Аналіз 11 гл. 1-го послання до Коринтян (11:2-16)
3. Аналіз 1 Кор. 14:33-36

Література:

Основна:

1. *Словарь Нового Завета. Том 2. Мир Нового Завета* / ред.: К. Эванс, М. Ральф, Р. Даниэль. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 986 с.
2. Тисельтон Э. *1 Коринфянам* / Э. Тисельтон. – Черкасы: Коллоквиум, 2017. – 680 с.
3. Хейз Р. *Этика Нового Завета*. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – 712 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование послания к Коринфянам* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1981. – 295 с.
2. Райт Н. Т. *Павел. Послания к Коринфянам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 440 с.

Семінар 32

Тема: Послання до Ефесян та Колосян (2 год.)

План

1. Причини та адресат написання

2. Основні теми послання

Література:

Основна:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
4. Макрей Дж. *Жизнь и учение апостола Павла.* – Черкассы: Коллоквиум, 2009. – 534 с.
5. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
6. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование Посланий к Галатам, Ефессянам* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1986. – 186 с.
2. Баркли У. *Толкование Посланий к Филиппийцам, Колоссянам и Фессалоникийцам* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1986. – 226 с.
3. Райт Н. Т. *Павел. Послания из тюрьмы: к Ефессянам, Филиппийцам, Колоссянам и Филлимону: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009. – 212 с.

Семинар 33

Тема: Послання до Филип'ян (2 год.)

План

1. Причини, місце та час написання
2. Основні теми послання

Література:

Основна:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
4. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
5. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование Посланий к Филиппийцам, Колоссянам и Фессалоникийцам* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1986. – 226 с.
2. Флемминг Д. *Послание к филиппийцам: комментарии вестлианской традиции* / Д. Флемминг. – СПб.: Вера и Святость, 2012. – 320 с.

Семинар 35

Тема: Пастірські послання апостола Павла (2 год.)

План

1. Причини, час та місце написання
2. Основні теми послань

Література:

Основна:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
4. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
5. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование Посланий к Тимофею, Титу и Филимону* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1983. – 311 с.
2. Райт Н. Т. *Павел. Пастырские послания. I и II Послания к Тимофею и Послание к Титу: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 180 с.
3. Райт Н. Т. *Павел. Послания из тюрьмы: к Ефессянам, Филиппийцам, Колоссянам и Филимону: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009. – 212 с.

Семинар 37

Тема: Соборное послання апостола Якова (2 год.)

План

1. Причини, місце, час написання. Адресати
2. Основні теми послання

Література:

Основна:

1. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
2. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
3. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
4. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
5. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета.* – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование посланий Иакова и Петра* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1985. – 400 с.
2. Майер Г. *Комментарий к Библии. Послание Иакова. Послание Иуды* / Г. Майер, М. Голланд. – СПб.: Свет на востоке, 2005. – 224 с.
3. Майер Г. *Послание Иакова: историко-богословский комментарий к Новому Завету* / Г. Майер. – М.: Издательство ББИ, 2012. – 288 с.
4. Райт Н. Т. *Ранние христианские письма. Иаков, Петр, Иоанн и Иуда: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2013. – 176 с.

Семинар 40

Тема: Апокаліпсис Йоана (4 год.)

План

1. Ставлення до книги Одкровення в стародавній церкві
2. Авторство книги
3. Гіпотези датування книги
4. Структура тексту

Література:

Основна:

1. Бил Г. К. *Откровение* / Г. К. Бил, Д. Х. Кэмпбелл. – Черкассы: Коллоквиум, 2019. – 806 с.
2. *Большой Библиейский Словарь* / ред.: У. Элуэлл, Ф. Камфорт. – СПб.: Библия для всех, 2005. – 1504 с.
3. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.
4. Гандри Р. *Обзор Нового Завета.* – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
5. Гатри Д. *Введение в Новый Завет.* – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
6. Кузнецова В. Н. *Комментарий на Апокалипси.* – М.: ИД “Жизнь с Богом”, 2019. – 288 с.

7. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
8. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета*. – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.
9. Уилкок М. *Откровение Иоанна Богослова* / М. Уилкок. – СПб.: Мирт, 1996. – 320 с.

Додаткова:

1. Баркли У. *Толкование Откровения Иоанна* / У. Баркли. – USA: ВСБ, 1987. – 437 с.
2. МакНикол А. Дж. *Откровение Откровения: комментарий на Апокалипсис Иоанна* / А. Дж. МакНикол. – СПб.: Свежинцев Е.Е., 2007. – 88 с.
3. Райт Н. Т. *Откровение Иоанна: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: ББИ, 2013. – 192 с.
4. Фи Г. Д. *Как читать Библию и видеть всю ее ценность* / Г. Д. Фи, Д. К. Стюарт. – СПб.: Логос, 1993. – 216 с.
5. Фрискни Т. *Сила к победе: Откровение стих за стихом* / Т. Фрискни. – М.: Духовная Академия Апостола Павла, 2003. – 221 с.

16. Теми письмових робіт

Робота №1

Тема: Аналіз теми “Царство Боже” в Євангеліях (Матей, Марк, Лука, Йоан)
Проаналізувати текти в яких йдеться про “Царство Боже” (Царство Небесне, Царство Моє, Царство Отця) та описати природу та характер цього Царства.

Робота №2

Написати роботу по одній із тем:

1. Синоптична проблема та спроби її вирішення
2. Ідея “Завіту” в Біблії
3. Месіанські пророцтва в книгах Старого Завіту
4. Євангельська есхатологія.
5. Вчення про спокутну жертву Месії в Старому і Новому Завіті.
6. Книга Діянь як історичне джерело.
7. Зміст апостольської проповіді по книзі Діянь.
8. Іудейська проблема в первісній Церкві.
9. Богослов’я ап. Павла та іудейсько-рабиністичне богослов’я.
10. Христологія ап. Павла.
11. Вчення про Церкву в посланнях ап. Павла.
12. Есхатологія послань до Солунян.
13. Вчення про виправдання в посланні до Римлян.
14. Благовістя християнської свободи в посланні до галатів.
15. Христологія ап. Петра.
16. Співвідношення віри і справ у апп. Павла і Якова.
17. Апокаліпсис як літературний жанр
18. Числова символіка в Апокаліпсисі
19. Есхатологія в посланнях апостолів та в Апокаліпсисі

17. Екзаменаційні питання

1. Назвіть основні етапи політичної історії Палестини.
2. Опишіть політичне становище і адміністративний поділ Святої Землі в новозавітний період.
3. Охарактеризуйте релігійно-політичні партії Іудеї в новозавітний період.
4. Перерахуйте основні свята іудейського релігійного календаря.
5. Проведіть короткий огляд межзаветной іудейської літератури.
6. Що таке апокрифи?
7. Перерахуйте основні рукописи Нового Завіту.
8. Назвіть основні методи біблійної критики.

9. Проаналізувати переклади Святого Письма Нового Завіту.
10. Роз'ясніть богословський зміст терміну «Євангелія».
11. Розкрити поняття про канон Новозавітних книг.
12. Причини, що спонукали апостолів до написання Священних книг.
13. Що таке «синоптична проблема»?
14. Як Ісус змінив погляд євреїв на «Царство Боже»?
15. Наведіть приклади основних відмінностей синоптичних євангелій від євангелія від Іоанна.
16. Назвіть портрет Ісуса згідно кожного євангелія та основну тему кожного євангелія.
17. Особливості прологу Євангелія від Матфея.
18. Що повчального в розповіді про зцілення гадаринських біснуватих?
19. Морально-виховне значення євангельської розповіді про весілля в Кані Галилейській.
20. Розкрити духовний зміст розмови з Христа Никодимом.
21. Притчі Ісуса Христа про Царство Небесне.
22. Визначити й охарактеризувати періоди становлення канону Священного Писання Нового Завіту.
23. Різдво Христове, пов'язані з ним події та їхній духовний зміст.
24. Що повчального в розповіді про зцілення розслабленого в Капернаумі.
25. Що відомо про євангеліста Луку.
26. Про значення суботи; зривання колосків у суботу.
27. Назвати час, місце і мета написання Євангелія від Луки.
28. Поклоніння волхвів: назвати символічне значення їхніх дарів.
29. Викриття Ісусом Христом зовнішньої праведності.
30. Назвати час, місце і мета написання Євангелія від Марка.
31. Родовід Ісуса Христа. Порівняння родоводів різних євангелістів Матфея та Луки, їхні особливості.
32. Проаналізувати особливості прологу Євангелія від Луки.
33. Розповісти про спокушання Христа в пустині. Визначити особливості розповіді в євангеліста Луки.
34. Заповіді блаженства і внутрішній зв'язок між ними.
35. Визначити внутрішній зміст Нагірної проповіді Ісуса Христа.
36. Визначити духовний зміст повчання Христа про жниво і женців.
37. Проаналізувати порівняння Спасителем старозавітного і новозавітного вчення під час Нагірної проповіді.
38. Що відомо про покликання Левія-Матфея.
39. Що відомо про євангеліста Матфея та Марка.
40. Преображення Господнє.
41. Притча про злих виноградарів та її духовний зміст.
42. Притча про блудного сина та її духовний зміст.
43. Притча про митаря і фарисея та її духовний зміст.
44. Сповідування ап. Петра біля Кесарії Филипової.
45. Притча про милосердного самарянина і її духовний зміст.
46. Повчання Ісуса Христа про Його друге пришествя.
47. Притча про 10 дів та її духовний зміст.
48. Притча про таланти та її духовний зміст.
49. Назвати час, місце і мету написання Євангелія від Іоана.
50. Розкрити духовний зміст розмови Ісуса Христа з самаряною.
51. Повчання про Доброго Пастиря.
52. Архієрейська молитва Ісуса Христа.
53. Особливість розповіді про взяття Спасителя під варту єв. Іоаном Богословом.
54. Відречення ап. Петра від Спасителя.

55. Викладіть основні події книги Діянь святих апостолів.
56. П'ятидесятниця. Проповідь ап. Петра і її наслідки.
57. Церква Христова в Антіохії (Дії. 11:19-30).
58. Перша подорож ап. Павла (Дії. 13-14).
59. Назвіть постанови апостольського собору в Єрусалимі та їх вплив на подальшу історію церкви.
60. Друга подорож ап. Павла (Дії. 15:36-18:22).
61. Проповідь Павла в Ареопагі (Дії 17:22-34).
62. Третя подорож ап. Павла (Дії. 18:23-20:38).
63. Павло та його виступ перед Ефеськими пресвітерами (Дії 20:17-35).
64. Охарактеризуйте особистість апостола Павла.
65. Опишіть основний формат послань ап. Павла.
66. Які відомості повідомляє про себе ап. Павло в посланні до галатів? Порівняйте їх з матеріалом книги Діянь.
67. Поясніть, чому ап. Павло називає закон виховником до Христа?
68. Розкрити повід до написання Першого послання до коринф'ян; час і місце написання.
69. Охарактеризуйте групи, що виникли в результаті розколу коринфської громади.
70. Охарактеризуйте образи, що зображують Церква в 1-му посланні до Коринтян.
71. Охарактеризувати вчення ап. Павла про шлюб і безшлюбність у Першому посланні до коринф'ян (1 Кор. 7:1-40).
72. Пояснити вчення ап. Павла про Дари Святого Духа у Першому посланні до коринф'ян (1 Кор. 12 розд.).
73. Порівняйте опис встановлення Євхаристії в 1 Кор.11:23-26 з розповідями євангелістів-синоптиків. До якого з розповідей найближче виклад ап. Павла?
74. Сформулюйте аргументи ап. Павла, викладені в посланні до Римлян, що доводять винність перед Богом всіх людей.
75. Чим, згідно ап. Павлу виправдовується чоловік? Наведіть приклади.
76. Охарактеризувати послання до ефес'ян. Основна тема послання.
77. Охарактеризувати послання до филип'ян; заснування Церкви у Филипах.
78. Що означає сповідання Христа Господом (Флп. 2:9-11)?
79. Перекажіть уривки з послання до Ефес'ян, що містять образи Церкви. Які біблійні та історичні підстави цих образів?
80. Перерахуйте якості, необхідні для священства, що містяться в пастирських посланнях.
81. Охарактеризувати 1 послання до Тимотея.
82. У чому перевага Новозавітній Жертви над жертвами старозавітніми?
83. Що ап. Яків називає спокусою? СENS спокус.
84. Чим пояснюється співзвуччя теми «віра – справи» у ап. Павла (Рим. 3:28) і ап. Якова (Як. 2:20)?
85. Наведіть старозавітні алюзії в навчанні ап. Петра про царське священство.
86. У чому ап. Петро бачить сENS страждань?
87. Охарактеризуйте вчення і поведінку лжевчителів в посланнях апп. Петра і Іуди.
88. Перерахуйте ознаки справжньої спільності з Богом по соборним посланням ап. Іоанна.
89. Охарактеризуйте Апокаліпсис як літературний жанр.
90. Охарактеризувати видіння жони і дракона у книзі Одкровення ап. Іоана Богослова.

18. Література до курсу

Основна:

1. *Біблія: Святе Письмо Старого та Нового Завіту*
2. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 1.* – М.: ББИ, 2007. – 450 с.
3. Браун Р. *Введение в Новый Завет. Том 2.* – М.: ББИ, 2007. – 571 с.

4. Гандри Р. *Обзор Нового Завета*. – СПб.: Библия для всех, 2001. – 493 с.
5. Гатри Д. *Введение в Новый Завет*. – Одесса: Богомыслие, 1996. – 800 с.
6. *Иисус и Евангелия. Словарь* / под ред. Д. Грина, С. Макнайта, Г. Маршалла. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2003. – 828 с.
7. Макрей Дж. *Жизнь и учение апостола Павла*. – Черкассы: Коллоквиум, 2009. – 534 с.
8. Покорны П. *Введение в Новый Завет: обзор литературы и богословия Нового Завета* / П. Покорны, У. Геккель – М.: Издательство ББИ, 2012. – 798 с.
9. *Словарь Нового Завета. Том 2. Мир Нового Завета* / ред.: К. Эванс, М. Ральф, Р. Даниэль. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 986 с.
10. Тенни М. С. *Обзор Нового Завета*. – М.: Духовное возрождение, 2000. – 496 с.

Додаткова:

11. Ауни Д. Е. *Новый Завет и его литературное окружение*. – СПб.: РБО, 2000. – 272 с.
12. Баркли У. *Толкование на Книги Нового Завета*. – Всемирный Союз Баптистов, 1980.
13. Беннет Р. *Исторический фон Нового Завета*. – Одесса: Христианский гуманитарно-экономический открытый университет, 2015. – 216 с.
14. Бил Г. К. *Откровение* / Г. К. Бил, Д. Х. Кэмпбелл. – Черкассы: Коллоквиум, 2019. – 806 с.
15. Бломберг К. *Интерпретация притчей*. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – 380 с.
16. Бокэм Р. *Иисус глазами очевидцев. Первые дни христианства: живые голоса свидетелей* / Р. Бокэм. – М.: Эксмо, 2011. – 672 с.
17. *Большой Библейский Словарь* / ред.: У. Элуэлл, Ф. Камфорт. – СПб.: Библия для всех, 2005. – 1504 с.
18. Браун Р. *Послание к Евреям*. – СПб.: Мирт, 2002. – 269 с.
19. Брюс Ф. Ф. *Документы Нового Завета: достоверны ли они?* / Ф. Ф. Брюс. – Чикаго: SGP, 1990. – 156 с.
20. Грейтхауз У. М. *Послание к римлянам: комментарии вестлианской традиции: в 2-х т.* / У. Грейтхауз, Дж. Лайонс. – СПб.: Вера и Святость, 2008. – 416 с. (Т.1) 394 с. (Т.2)
21. Данн Дж.Д. *Единство и многообразие в Новом Завете: Исследование природы первоначального христианства* / Дж.Д. Данн. – М.: ББИ, 1997. – 526 с.
22. Джонс Дж. *Брак, развод и повторный брак в свете Божьей сущности и разума Христа* / Джерри Джонс. – К.: Книгоноша, 2019. – 296 с.
23. *Евангелие от Луки. Комментарий к греческому тексту* / Я.Г. Тестелец. – М.: ЦБПИ, 2004, 276 с.
24. *Евангельский словарь библейского богословия* / под ред. У. Элуэлла. – СПб.: Библия для всех, 2000. – 1232 с.
25. Иеремиас И. *Богословие Нового Завета. Часть первая. Провозвестие Иисуса*. – М.: Восточная литература, 1999. – 368 с.
26. Инстоун-Брюер Д. *Развод и повторный брак в Библии* / Д. Инстоун-Брюер. – Черкассы: Коллоквиум, 2016. – 446 с.
27. Каравидопулос И. *Введение в Новый Завет* / И. Каравидопулос. – М.: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2010. – 366 с.
28. Карвер Ф. Г. *Второе послание к Коринфянам: комментарий вестлианской традиции* / Ф. Г. Карвер. – СПб.: Вера и Святость, 2013. – 516 с.
29. Карсон Д. *Комментарий на Евангелие от Иоанна* / Дональд Карсон. – Минск: Полиграфкомбинат им. Я. Коласа, 2019. – 912 с.
30. Кассиан (Безобразов). *Христос и первое христианское поколение* / Кассиан (Безобразов). – 4-е изд. - М.: Православный Свято-Тихоновский Богословский институт, 2006. – 560 с.

31. Кинер К. *Библейский культурно-исторический комментарий. Новый Завет.* – СПб.: Мирт, 2005. – 733 с.
32. Кузнецова В. Н. *Евангелие от Луки: комментарий* / В.Н. Кузнецова. – М.: Фонд им. Александра Меня, 2004. – 556 с.
33. Лозе Э. *Павел: биография.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 364 с.
34. Лонг Р. *Евангелие в послании к Римлянам* / Р. Лонг. – К.: Нард, 2005. – 488 с.
35. Майер Г. *Комментарий к Библии. Послание Иакова. Послание Иуды* / Г. Майер, М. Голланд. – СПб.: Свет на востоке, 2005. – 224 с.
36. Майер Г. *Послание Иакова: историко-богословский комментарий к Новому Завету* / Г. Майер. – М.: Издательство ББИ, 2012. – 288 с.
37. Макдональд У. *Библейские комментарии для христиан. Новый Завет* / У. Макдональд. – Bielefeld, DE : CLV (Christliche Literatur-Verbreitung), 2000. – 1468 с.
38. Мень А. *Сын Человеческий.* – М.: Протестант, 1991. – 318 с.
39. Мецгер Б. *Канон Нового Завета: Происхождение, развитие, значение.* – М.: ББИ, 1998. – 331 с.
40. Мецгер Б. *Новый Завет: Контекст, формирование, содержание.* – М.: ББИ, 2006. – 360 с.
41. Мецгер Б. *Ранние переводы Нового Завета: Их источники, передача, ограничения.* – М.: ББИ, 2004. – 552 с.
42. Мецгер Б. *Текстология Нового Завета: Рукописная традиция возникновение искажений и реконструкция оригинала.* – М.: ББИ, 1996. – 325 с.
43. Мур М. Е. *Хроніка Месії. Нарис життя Ісуса Христа в хронологічній послідовності* / Марк Е. Мур. – К.: Книгоноша, 2020. – 712 с.
44. *Новый библейский комментарий: в 3 ч. Ч. 3. Новый Завет.* – СПб.: Мирт, 2001. – 751 с.
45. Райл Дж. Ч. *Размышления над Евангелием от Матфея.* – Харьков: Библос, 2001. – 352 с.
46. Райт Н. Т. *Апостол Павел и верность Бога. Том первый.* – Черкассы: Коллоквиум, 2015. – 776 с.
47. Райт Н. Т. *Воскресение Сына Божьего.* – М.: ББИ, 2011. – 911 с.
48. Райт Н. Т. *Деяния Апостолов: популярный комментарий.* – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 389 с.
49. Райт Н. Т. *Иисус и победа Бога.* – М.: ББИ, 2004. – 688 с.
50. Райт Н. Т. *Лука. Евангелие: популярный комментарий.* – М.: ББИ, 2008. – 308 с.
51. Райт Н. Т. *Марк. Евангелие: популярный комментарий.* – М.: ББИ, 2008. – 228 с.
52. Райт Н. Т. *Матфей. Евангелие: популярный комментарий.* – М.: ББИ, 2010, 323 с.
53. Райт Н. Т. *Новый Завет и народ Божий.* – Черкассы: Коллоквиум, 2013. – 704 с.
54. Райт Н. Т. *Откровение Иоанна.* – М.: ББИ, 2013. – 192 с.
55. Райт Н. Т. *Павел. Пастырские послания. I и II Послания к Тимофею и Послание к Титу: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 180 с.
56. Райт Н. Т. *Павел. Послание к Римлянам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009. – 253 с.
57. Райт Н. Т. *Павел. Послания из тюрьмы: к Ефессянам, Филиппийцам, Колоссянам и Филлимону: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009. – 212 с.
58. Райт Н. Т. *Павел. Послания к Галатам и Фессалоникийцам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 180 с.
59. Райт Н. Т. *Павел. Послания к Коринфянам: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 440 с.

60. Райт Н. Т. *Ранние христианские письма. Иаков, Петр, Иоанн и Иуда: популярный комментарий*. – М.: ББИ, 2016. – 166 с.
61. Райт Н. Т. *Ранние христианские письма. Иаков, Петр, Иоанн и Иуда: популярный комментарий* / Н. Т. Райт. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2013. – 176 с.
62. Райт, Н. Т. *Что на самом деле сказал апостол Павел?* – М.: ББИ, 2004. – 186 с.
63. Ратцингер Й. *Иисус из Назарета*. – СПб.: Изд. Дом "Азбука-классика", 2009. – 416 с.
64. Риз, Г. Л. *Аналитический и толковый комментарий книги Деяний*. – Минск: Пикорп, 1996. – 956 с.
65. Риз, Г. Л. *Критический и экзегетический комментарий к книге апостола Павла Послание к Римлянам*. – М.: Духовная Академия апостола Павла, 2004. – 646 с.
66. Ролофф Ю. *Введение в Новый Завет* / Ю. Ролофф. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011. – 227 с.
67. Сандерс Э. П. *Иисус в контексте иудаизма*. – М.: Мысль, 2012. – 610 с.
68. Сандерс Э. П. *Павел, закон и еврейский народ (215 с.)*, в книге *Христос или Закон? Апостол Павел глазами новозаветной науки*. – М.: РОССПЭН, 2006. – 608 с.
69. Сантала Р. *Апостол Павел, человек и учитель в свете иудейских источников*. – СПб.: Библия для всех, 1997. – 179 с.
70. Сантала Р. *Мессия в Новом Завете в свете раввинистических писаний*. – СПб.: Библия для всех, 1996. – 224 с.
71. *Славянский библиейский комментарий* / Редкол.: С.Санников (гл. редактор) – К.: ЕААА, Книгоноша, 2016. – 1840 с.
72. Смирнов А.В. *Мессианские ожидания и верования иудеев около времен Иисуса Христа: от Маккавейских войн до разрушения Иерусалима римлянами*. – СПб.: Издательство Олега Абышко, 2010. – 536 с.
73. Снодграсс К. *Притчи Иисуса: полный путеводитель по притчам Иисуса Христа*. – СПб.: Мирт, 2014. – 926 с.
74. Стилианопулос Т. *Новый Завет: Православная перспектива: писание, предание, герменевтика* / Т. Стилианопулос. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 296 с.
75. Тайсен Г. *Тень Галилеянина: роман* / Г. Тайсен. – М.: ИД "Флюид", 2006. – 320 с.
76. Тисельтон Э. *1 Коринфянам* / Э. Тисельтон. – Черкассы: Коллоквиум, 2017. – 680 с.
77. *Толкование Нового Завета: сборник эссе о принципах и методах* / под ред. А. Г. Маршалла. – СПб.: Библия для всех, 2004. – 487 с.
78. Уилкок М. *Откровение Иоанна Богослова* / М. Уилкок. – СПб.: Мирт, 1996. – 320 с.
79. Уильямсон Р. *Первое, второе и третье послания Иоанна: комментарии веслианской традиции* / Р. Уильямсон. – СПб.: Вера и Святость, 2016. – 246 с.
80. Уирсби У. *Комментарий на Новый Завет. Том 1. Евангелие от Матфея – Послание Иуды* / У. Уирсби. – СПб.: Библия для всех. – 848 с.
81. Фи Г. Д. *Как читать Библию и видеть всю ее ценность* / Г. Д. Фи, Д. К. Стюарт. – СПб.: Логос, 1993. – 216 с.
82. Флавий И. *Иудейская война*. – М.: Мосты культуры, 2008. – 524 с.
83. Флавий И. *Иудейские древности: в 2-х т.* – Минск: Беларусь, 1994, – 1164 с.
84. Флемминг Д. *Послание к филиппийцам: комментарии веслианской традиции* / Д. Флемминг. – СПб.: Вера и Святость, 2012. – 320 с.
85. Фрискни Т. *Сила к победе: Откровение стих за стихом*. – М.: Духовная Академия Апостола Павла, 2003. – 221 с.
86. Хейз Р. *Этика Нового Завета*. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – 712 с.
87. Хенгель М. *Иисус и иудаизм* / М. Хенгель, А. М. Швемер. – М.: Издательство ББИ, 2016. – 740 с.

88. *Христос или Закон? Апостол Павел глазами новозаветной науки* / Сост. А.Л. Чернявский. – М.: РОССПЭН, 2006. – 608 с.
89. Хукер М. *Святой Павел*. – М.: Фаир-Пресс, 2005. – 288 с.
90. Черський Я. *Вступ до книг Нового Завіту*. – Львів: Видавництво ЛБА, 1997. – 108 с.
91. Черський Я. *Методологія досліджень Нового Завіту*. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2017. – 208 с.
92. Эванс К. *Сфабрикованный Иисус: как современные исследователи искажают евангелия*. – М.: Эксмо, 2009. – 336 с.
93. Эдершейм А. *Жизнь и времена Иисуса Мессии*. – М.: Духовная Академия апостола Павла, 2004. – 1045 с.
94. Янси Ф. *Иисус, Которого я не знал*. – СПб.: Кайрос, 2001. – 344 с.